

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.I.20.218/2018/5. szám

A Debreceni Ítéltábla a dr. Kisházi János (címe) ügyvéd által képviselt felperes neve (címe) felperesnek - a Némethy Ügyvédi Iroda (címe, ügyintéző ügyvéd: dr. Némethy Barbara és dr. Béres B. István) által képviselt **alperes neve** (címe) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében az Egri Törvényszék 2.P.20.510/2015/11. számú, 15. sorszám alatt kijavított közbenső ítélete ellen az alperes által 17. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét megváltoztatja, és a keresetet elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 130 874 (százharmincezer-nyolcszázhetvennégy) forint elsőfokú és 113 437 (száztizenháromezer-négyszázharminchét) forint másodfokú perköltséget, továbbá rójon le az iratoknál - leletezés terhével - 108 660 (száznolcezer-hatszázhatvan) forint elsőfokú illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

A. K. (a továbbiakban: a felperes jogelődje) és az **X Zrt.** (a továbbiakban: az alperes jogelődje) 2008. február 13. napján devizaalapú kölcsönszerződést kötöttek, amely alapján az alperes jogelődje a megállapodásban foglalt gépjármű megvásárlásához - svájci frank (CHF) alapon - 2 061 000 Ft kölcsönt nyújtott a felperes jogelődje részére 120 hónap futamidő, évi 12,16% ügyleti kamatláb és évi 13,85% induló teljes hiteldíjmutató (THM) mellett. A szerződésben a felperes jogelődje úgy nyilatkozott: nem a „havi fix” deviza alapú hitelkonstrukciót választja.

A felek által aláírt egyedi kölcsönszerződés 7. pontja úgy rendelkezik, hogy a törlesztőrészek, a hitel ügyleti kamatlába, az árfolyam-különbözetek ügyleti kamatlába és az induló teljes hiteldíj mutató (THM) a hitelező általános szerződési feltételeiben (ÁSZF) meghatározott módon változhat, amit az adós a jelen okirat aláírásával az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatásként tudomásul vett. Az egyedi kölcsönszerződés 10. pontja értelmében az adós kijelentette, hogy a hitel esetleges árfolyamkockázatáról szóló tájékoztatást megértette és tudomásul vette.

Az alperesi jogelőd szerződés részévé váló ÁSZF-jének 4.1.1. pontja szerint a hitel összege euróban, svájci frankban vagy magyar forintban kerül meghatározásra, azonban a folyósítás és a hitel visszafizetése minden esetben magyar forintban történik.

Az ÁSZF 4.1.2. pontja alapján a devizalapú hitel forintban kifejezett összege az **alperes** által közzétett hitelszerződés hatályba lépése napján érvényes hivatalos HUF/devizanem számlakonverziós devizavételi árfolyam alapján kerül meghatározásra.

Az ÁSZF 4.1.3. pontja úgy rendelkezik, hogy az adós a folyósított hitel kamattal növelt összegét a hitelszerződésben rögzített számú, összegű és esedékességű törlesztőrészlet, valamint a „havi fix” deviza alapú hitelkonstrukció esetén az árfolyamkülönbözet részletek megfizetésével köteles visszafizetni, és meghatározza, hogy a törlesztőrészletek összegét milyen képlet alapján kell kiszámítani, megadva a képlet változóinak magyarázatát is.

Az ÁSZF 4.1.4. pontja szerint devizaalapú hitel esetén a törlesztőrészletek összege a 4.1.3. pont szerint meghatározott törlesztőrészletek alapján kerül megállapításra a következő számítási módszerrel:

$P_k = P_{dk} \times (A_k/A_0)$, ahol:

- P_k : a ténylegesen fizetendő k-adik törlesztőrészlet;
- P_{dk} : a hitelszerződésben rögzített k-adik eredeti törlesztőrészlet;
- A_k : az **alperes** által közzétett, a k-adik törlesztőrészlet esedékessége hónapját megelőző hónap utolsó árfolyamjegyzési napján érvényes hivatalos HUF devizanem számlakonverziós deviza eladási árfolyam; míg
- A_0 : az ÁSZF 4.1.2. pontja szerint meghatározott bázis árfolyam.

Az ÁSZF 4.1.4. pontja kitér arra is, hogy havi fix devizaalapú hitelkonstrukció esetén a törlesztőrészletek a 4.1.3. pont szerint kerülnek meghatározásra azzal a különbséggel, hogy az egyes törlesztőrészletek esedékességekor keletkező árfolyamkülönbözetet az alperesi jogelőd a futamidő alatt halmozottan nyilvántartja, és pozitív árfolyamkülönbözet esetén azt az adósnak részletekben kiszámlázza, negatív árfolyamkülönbözet esetén azt az adósnak jóváírja.

Az ÁSZF 4.4.2. pontja úgy rendelkezik, hogy devizaalapú hitel esetén az alperes jogelődjé az adós részére küldött esedékes értesítésen tájékoztatásul feltünteti az adósnak az esedékes törlesztés kifizetése után fennálló tőketartozását a hitelszerződésben rögzített devizanemben kifejezve. A hitelszerződésben rögzített devizanemben kifejezett tőketartozás forint ellenértéke az alábbi számítási módszerrel állapítható meg:

$H = H_d \times (A_k/A_0)$, ahol:

H : a tőketartozás forintban kifejezve;

H_d : a 4.4.1. pontban meghatározott tőketartozás;

A_k : a 4.1.4. pont szerinti aktuális devizaárfolyam;

A_0 : a 4.1.2. pont szerinti bázis árfolyam.

Az ÁSZF 4.5.3. pontja kimondja, hogy az induló teljes hiteldíj mutató értéke nem tükrözi a hitel árfolyam- vagy/és kamatkockázatát.

Az ÁSZF 4.8. pontja tartalmazza a „havi fix” deviza alapú hitelkonstrukció szélsőséges árfolyamváltozás esetén alkalmazandó szabályait, meghatározva, hogy szélsőséges árfolyamváltozásnak az minősül, ha a HUF/devizanem számlakonverziós deviza vételi

árfolyama a hitelszerződésben meghatározott bázis devizaárfolyam 125%-át meghaladó, vagy 75%-ánál kisebb értéket vesz fel. E szabályok értelmében a szélsőséges árfolyamváltozás bekövetkezésének időpontjától kezdődően a hitelszerződésre már nem a „havi fix” deviza alapú hitelkonstrukciót szabályozó hitelszerződés szabályai irányadók, s ilyenkor a szélsőséges árfolyamváltozás időpontjáig képződött pozitív és negatív árfolyamkülönbséggel 30 napon belül el kell számolni az adós felé.

A felperes jogelődje 2010. május 26-án elhunyt, törvényes örököse a felperes. Az alperes jogelődje és a felperes 2010. november 25. napján megerősítették a szerződést írásban, amelyben a felperes változatlan feltételekkel vállalta a szerződés teljesítését, egyidejűleg egy „Kockázatfeltáró nyilatkozat külföldi devizában történő finanszírozás általános kockázatairól” című nyilatkozatot is aláírt.

A felperes és az alperes jogelődje 2011. január 17. napján módosították a szerződést, és a hitelező általános szerződési feltételeiben szabályozott „havi fix” konstrukcióra tértek át. Rögzítették az „árfolyam-különbségek ügyleti kamatlábának” aktuális mértékét azzal, hogy az az ÁSZF és az Üzletszabályzat szerint változhat.

Az alperesi jogelődnek - átalakulás folytán - 2012. december 31. napjával lett jogutódja az alperes.

A szerződés felülvizsgált elszámolása megtörtént.

A felperes módosított keresetében kérte a szerződés érvénytelenségének megállapítását. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását és - jogalap nélküli gazdagodás címén - az alperes kötelezését kérte 214 795 forint visszafizetésére. Hivatkozása szerint az alperes jogelődje nem tájékoztatta jogelődjét a szerződéskötést megelőzően az árfolyamkockázatról, ezért a szerződés a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959. évi Ptk.) 209. §-ának (1) és (5) bekezdéseire, 209/A. §-ának (2) bekezdésére, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 203. §-ára, valamint a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: irányelv) 3. cikkének (1) és 4. cikkének (2) bekezdésére hivatkozással tisztességtelen.

Az alperes ellenkérelmében kérte a kereset elutasítását. Hivatkozása szerint az árfolyamkockázat a főszolgáltatást megállapító kikötés része, amelyről megfelelő tájékoztatást kapott a felperes jogelődje.

Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott közbenső ítéletében megállapította, hogy a per tárgyát képező kölcsönszerződés érvénytelen.

Határozatának indokolásában arra a megállapításra jutott, hogy az árfolyamváltozás kockázatáról való tájékoztatás hiányában a felperes jogelődje számára nem lehetett világos és érthető, hogy mit jelent a devizában való elszámolás, ezért az azt kikötő szerződési feltételek tisztességtelenek. Ezzel összefüggésben utalt az 1959. évi Ptk. 205. §-ának (4) bekezdésére, 209. §-ának (2) és (4) bekezdéseire, 209/A. §-ának (2) bekezdésére, a Hpt. 203. §-ának (1) és (6) bekezdéseire és a perben is irányadó irányelv 4. cikkének (2) bekezdésére.

Kifejtette, hogy az árfolyamkockázatról való tájékoztatás akkor lehet megfelelő a Kúria 6/2013. és 2/2014. PJE határozata, valamint az Európai Unió Bíróságának (EUB) C-26/13. számú ügyben hozott ítéletében foglaltak értelmében, ha megállapítható, hogy a hitelező a fogyasztót még a szerződéskötést megelőzően tájékoztatta arról, hogy

1. a tartozás devizában való meghatározása azt jelenti, hogy a futamidő alatt végig, minden esetben a kikötött devizanem forinthez viszonyított mindenkor árfolyamának figyelembevételével számított törlesztőrészletet kell fizetnie;
2. az árfolyamváltozás a felek által nem befolyásolható körülmények függvénye, melyek előre nem kiszámíthatóan bármikor - a hitel futamideje alatt is - reálisan bekövetkezhetnek,
3. ez a forinthitelekhez képest a fogyasztóra nézve fokozott kockázattal jár, amennyiben ennek következtében a fizetési kötelezettségei bármilyen mértékben, korlátlanul - akár többszörösére is - megemelkedhetnek;
4. az árfolyamváltozás kockázatát a forinthitelekénél kedvezőbb kamatmérték ellenében vállalja.

A tájékoztatásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy a fogyasztó tisztában legyen a kockázatvállalás gazdasági következményeivel. Ehhez a tájékoztatást olyan módon kell megadni, hogy az abban foglaltak mérlegelésére a fogyasztónak ténylegesen is lehetősége nyíljon.

Az ítéletben foglaltak szerint az alperest terhelte a megfelelő tájékoztatás bizonyítása, mivel a 2/2014. PJE határozat kifejezetten rögzíti a pénzügyi intézmény törvényen alapuló tájékoztatási kötelezettségére tekintettel, hogy a pénzügyi intézmény köteles bizonyítani a fogyasztó jogszabály által előírt módon való tájékoztatásának megtörténtét. A bizonyítási teher csak ezt követően fordul meg: a fogyasztó a jogszabály által előírt tájékoztatás megtörténtének bizonyítottsága esetén, a megfelelő tartalmú kockázatfeltáró nyilatkozattal szemben bizonyíthatja azt, hogy a pénzügyi intézményt kapott egyéb - téves, félrevezető - információ alapján mégis megalapozottan gondolhatta azt, hogy az árfolyamkockázat nem valós, illetve korlátozott mértékű.

A perben nem volt vitás, hogy a felperes jogelődje nem tett külön írásbeli kockázatfeltáró nyilatkozatot, amelyet az egyedi szerződés és az ÁSZF sem helyettesít. A szerződés egyedi része előnyomottan utalt a jogügylet esetleges árfolyamkockázatára, és a kamatváltozásra, amelynek tényét az adós mint árfolyamkockázatról való tájékoztatást a szerződés aláírásával tudomásul vesz. Ebből azonban nem derül ki az árfolyamkockázat mibenléte, a törlesztőrészletekre gyakorolt hatása, a kamatváltozással való összefüggés pedig a tájékoztatás szövege alapján érthetetlen. Az ítélet megfogalmazása szerint a szerződésben a kölcsön devizanemének rögzítését maga az alperes sem tartotta önmagában elégségesnek gazdasági hatásainak egyértelműsítésére.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint alkalmatlan volt a fentiek bizonyítására a szerződés aláírását megelőzően készült, az árfolyamváltozásra utal kalkuláció, mivel azt nem írták alá. Hasonlóképp nincs bizonyító ereje a felperes által utóbb aláírt kockázatfeltáró nyilatkozatnak, a szerződés ugyanis nem akkor jött létre.

Az ítéletben rögzítettek szerint az átlagos fogyasztó számára szintén nem olvasható ki az ÁSZF törlesztőrészletek meghatározására és az ügyleti kamat változására vonatkozó

bonyolult, képletekben megfogalmazott rendelkezéseiből az árfolyamváltozás lényege, az azt befolyásoló tényezők, az alakulás kiszámíthatatlansága és korlátlansága, továbbá annak a felperes fizetési kötelezettségére való hatása. Ezért nincs meghatározó jelentősége a tájékoztatási kötelezettség teljesítése szempontjából, hogy a felperes jogelődje a szerződés aláírásával elismerte a szerződési feltételek megismerését.

Egyéb bizonyíték hiányában pedig nem volt megállapítható, hogy szerződéskötéskor vagy azt megelőzően szóban vagy egyéb módon felhívták volna a felperes jogelődjének figyelmét az árfolyamkockázat mibenlétére, a fizetési kötelezettségekre gyakorolt, azok akár korlátlan növekedését eredményező hatására. A devizában való elszámolás kockázatára való következtetés nem várható el pusztán az általános szerződési feltételekben rögzített, az átlag fogyasztó számára értelmezhetetlen képlet és annak kimondása alapján, hogy a törlesztőrészletek összege függ az árfolyam alakulásától.

Az alapvető tájékoztatás hiányában az alperes sem hivatkozhatott alappal a felperes jogelődjének esetleges mulasztására, arra, hogy nem kérdezett rá a devizában való elszámolás kockázataira.

Az alperes fellebbezésében elsődlegesen az elsőfokú bíróság közbenső ítéletének megváltoztatását és a kereset elutasítását, másodlagosan az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását kérte. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem a 2/2014. Polgári jogegységi határozatban rögzítettek szerint írta elő a felek bizonyítási kötelezettségét, és nem hívta fel a felperest annak bizonyítására, hogy az alperes jogelődje képviselőjében eljáró személy a szerződéskötés során téves tájékoztatást adott a felperesi jogelődnek az árfolyamkockázat fennállása, annak súlya, jelentősége tekintetében. Ebből adódóan az elsőfokú bíróság tévesen, nem a felperes terhére értékelte a tájékoztatással kapcsolatos bizonyítatlanság következményét. Ettől eltérő bizonyítandó kérdés, hogy a kölcsönszerződés, valamint az ÁSZF tartalma összhangban áll-e a Hpt. 203. §-ának (6) és (7) bekezdéseiben foglaltakkal, az elsőfokú bíróságnak pedig ennek bizonyítására kellett volna felhívnia az alperest. Álláspontja szerint az ezzel kapcsolatos eljárási szabálysértések az ítélet hatályon kívül helyezését teszik szükségessé.

Az ügy érdemében sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság tévesen és jogszabálysértően jutott arra a jogi álláspontra, hogy a perbeli szerződés az árfolyam-kockázatról szóló tájékoztatás hiánya miatt tisztességtelen, ezért érvénytelen. A Kúria 2/2014. PJE 1. pontja értelmében csak akkor állapítható meg azon rendelkezés tisztességtelensége, hogy a fogyasztó korlátozás nélkül viseli az árfolyam-kockázatot, ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor - figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is - nem volt világos, nem volt érthető. Utalt arra is, hogy az állandó bírói gyakorlat szerint nincs a pénzügyi intézménynek olyan kötelezettsége, hogy az árfolyamváltozás kockázatáról a szerződéskötés napját megelőzően kell tájékoztatni a fogyasztót. Az árfolyamváltozás kockázatát teljes mértékben az adósra hárító szerződéses kikötés nem tisztességtelen önmagában azért, mert maga a szerződés tartalmazza a kockázattal való nyilatkozatot. Hivatkozása szerint azt, hogy az árfolyamok változása milyen hatással bír a törlesztőrészletek összegére, a kölcsönszerződés részét képező ÁSZF-ben képlet formájában, másrészt pedig a havi fix devizakonstrukció szabályai között szövegesen is ismertetette. E szabályok világos és érthető tájékoztatást

tartalmaznak arra nézve, hogy az árfolyamváltozás eredményeként a felperes fizetési kötelezettsége bármilyen irányban és mértékben változhat. A 6/2013. PJE indokolásának 3. pontja értelmében egy kölcsönvevőtől minimálisan elvárható, hogy a szerződést alaposan áttanulmányozza, és szükséges esetén az egyes általa nem érhető rendelkezésekről tájékoztatást kérjen. A pénzügyi kötelmekben pedig a szakkifejezések használata, adott esetben matematikai formulák, képletek alkalmazása elkerülhetetlenek, azok nem tisztességtelenek önmagukban azért, mert megértésük a szerződés elmélyültebb tanulmányozását, esetleg szakember segítségének igénybevételét teszik szükségessé. E körben az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy a kölcsönszerződés 7. és 10. pontjai is rögzítik, hogy a felperesi jogelőd megértette és tudomásul vette az árfolyam-kockázatról szóló tájékoztatást. Álláspontja szerint a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása egyébként sem alapozza meg a szerződés (részleges) semmisségének megállapítását, ha az így nyújtható információ hiánya nem akadályozta a felperesi jogelődöt, hogy helyesen értékelje és mérje fel a szerződéses kötelezettségvállalás mértékét, az árfolyam-kockázat tényleges hatását.

A felperes a fellebbezési ellenkérelmében kérte a közbenső ítélet helyes indokai alapján történő helybenhagyását. Fenntartva az elsőfokú eljárás során előadottakat hangsúlyozta, hogy jogelődje autókereskedő közreműködésével kötötte meg a perbeli szerződést, az alperesi jogelőd képviselője pedig nem tájékoztatta arról, hogy az ügyletnek van bármilyen kockázata, csak azt adta elő, hogy a devizaalap lényege abban áll, hogy kedvezőbb a kamat és kisebb a havi törlesztés, de arról szó sem volt, hogy meg fognak emelkedni a terhei. Hivatkozott az EUB C-126/17. számú ítéletében foglaltakra, amely szerint a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír a szerződéskötést megelőző tájékoztatás. Az elsőfokú eljárás során előterjesztett érvelését kiegészítve előadta azt is, hogy ezen ítélet 1. pontjában foglaltakról eltérően a szerződés nem határozza meg a kölcsön összegét kirovó pénznemben, a tartozást csak lerovó pénznemben határozza meg, nem tartalmazza azt a számítási módot és árfolyamot, amely számítási móddal a kirovó pénznem a lerovó pénznemben is meghatározható. Ezért az 1959. évi Ptk. 209. §-ának (1) bekezdése alapján tisztességtelen a CHF alapú feltétel, ennek eredményeként a szerződés semmis. Új érvelésként utalt arra is, hogy a szerződésben kellene szerepelnie a számítási módnak, de a folyósítás időpontja sem volt ismert a fogyasztó előtt, hiszen az alperes (jogelődje) a kereskedő számára teljesített.

Az alperes előadta a fellebbezési ellenkérelemre tett észrevételében, hogy a felperes olyan indokot is felhozott, amely az elsőfokú eljárás során nem merült fel, ezért közömbös a fellebbezés elbírálásánál.

A fellebbezés alapos.

Az ítéletábra nem osztotta az elsőfokú bíróság azon jogi álláspontját, hogy a szerződés az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás hiánya miatt tisztességtelen.

Az 1959. évi Ptk. 209. §-ának (1) bekezdése szerint tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

A Kúria 2/2014. Polgári Jogegységi Határozatának 1. pontja értelmében a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot - kedvezőbb kamatmérték ellenében - korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek tisztességtelensége az 1959. évi Ptk. 209. §-ának (5) bekezdése alapján főszabályként nem vizsgálható. E rendelkezés tisztességtelensége csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor - figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is - nem volt világos, nem volt érthető. Ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen.

E jogegységi határozat 1. pontjának indokolása szerint amennyiben a fogyasztó a Hpt. 203. §-ának megfelelő kockázatteltérő nyilatkozatot aláírta, akkor azt - az ellenkező bizonyításáig - úgy kell tekinteni, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül őt terhelő volta számára világos és érthető volt, illetve annak kellett lennie. Előfordulhat ugyanakkor az is, hogy a szerződés egyértelmű megfogalmazása, s a megfelelő tartalmú kockázatteltérő nyilatkozat ellenére a szerződéskötés során a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatás alapján a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az általa viselendő árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott (van egy maximuma). Ebben az esetben a szerződésnek a nem megfelelő (téves, félreérthető, nem egyértelmű) tájékoztatással érintett rendelkezése tisztességtelen, amely a szerződés részleges vagy teljes érvénytelenségét eredményezi. A nem megfelelő tájékoztatás tényét és azt, hogy ennek következtében a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése nem volt világos és érthető, a fogyasztónak kell bizonyítania.

Az állandó bírói gyakorlat szerint nincs a pénzügyi intézménynek olyan kötelezettsége, hogy az árfolyamváltozás kockázatáról a szerződéskötés napját megelőzően tájékoztassa a fogyasztót. Az árfolyamváltozás kockázatát teljes mértékben az adósra hárító szerződéses kikötés nem tisztességtelen önmagában azért, mert a kockázatteltérő nyilatkozatot maga a szerződés tartalmazza (BDT2016.3457).

Az elsőfokú bíróság az Európai Unió Bíróságának C-26/13. számú ügyben hozott ítélete alapján helyesen állapította meg, hogy egy szerződési feltétel akkor átlátható, ha a fogyasztó egyértelmű és érthető kritériumok alapján képes felismerni és értékelni a rendelkezés alkalmazásának gazdasági következményeit. Mindez az árfolyamkockázatot a fogyasztóra áthárító kikötés tekintetében azt jelenti, hogy a szerződésből egyértelműen ki kell tűnnie, hogy az árfolyamkockázatot tartalmaz, amely folytán a fogyasztó fizetési kötelezettsége bármilyen irányban és mértékben megváltozhat. E kritériumnak pedig az a szerződési feltétel is eleget tesz, amelyből megállapítható, hogy a szerződésben foglalt bázis árfolyamhoz képest keletkezett negatív árfolyamkülönbözet esetén a fogyasztó fizetési kötelezettsége csökken, pozitív árfolyamkülönbözet esetén azonban - felső határ nélkül - nő.

Márpedig a kölcsönszerződés felek által aláírt egyedi részének 7. és 10. pontjai egyértelmű tájékoztatást tartalmaznak arra vonatkozóan, hogy a perrel érintett kölcsönszerződésnek árfolyamkockázata van, amely miatt a törlesztőrészletek összege az ÁSZF-ben írt módon változhat. Azt, hogy az árfolyamok változása milyen hatással bír a törlesztőrészletek összegére, a kölcsönszerződés részét képező ÁSZF 4.1.4. pontja egyrészt egy képlet formájában, másrészt pedig a „havi fix” devizakonstrukció szabályai között szövegesen is ismertette. E szabályok - összevetve az ÁSZF fennálló tőketartozás mértékének kiszámítására vonatkozó 4.4.2. pontjával, a THM kiszámításának módját rögzítő 4.5.3. pontjával és az ÁSZF szélsőséges árfolyamváltozás szabályait megállapító 4.8. pontjával - világos és érthető tájékoztatást tartalmaztak arra nézve, hogy a szerződésben foglalt bázis árfolyamhoz képest keletkezett negatív árfolyamkülönbség esetén a fogyasztó fizetési kötelezettsége csökken, pozitív árfolyamkülönbség esetén azonban - felső határ nélkül - nő, így az árfolyamváltozás eredményeként az adós fizetési kötelezettsége bármilyen irányban és mértékben változhat.

A 6/2013. Polgári Jogegységi Határozat indokolásának 3. pontja értelmében egy fogyasztótól is minimálisan elvárható az, hogy a szerződés rendelkezéseit alaposan tanulmányozza át, és egyes, általa nem érthető rendelkezésekről külön tájékoztatást kérjen. A BDT2013.2889. szám alatt közzétett eseti döntés szerint pedig a jóhiszeműség és tisztesség követelményének, az együttműködési kötelezettségnek megfelelően elvárható a fogyasztótól, hogy a nagy összegű és hosszabb távra szóló pénzügyi ügylet jellegéhez, a vállalt kockázat mértékéhez igazodóan tájékozódjon a szerződés megkötése előtt. A szerződési feltételeket tartalmazó okiratot - az átlagfogyasztótól elvárható gondossággal - át kell tanulmányoznia, és ha a szerződésben olyan rendelkezéseket észlel, amelyeket nem ért, megfelelő magyarázatot igényelhet. A pénzügyi kötelezettségekben - az átlagfogyasztó által nem feltétlenül ismert - szakkifejezések használata, adott esetben matematikai formulák, képletek alkalmazása elkerülhetetlen, azok nem tisztességtelenek önmagukban azért, mert megértésük a szerződés elmélyültebb tanulmányozását, esetleg szakember segítségének igénybevételét teszi szükségessé.

Mindezek alapján a felperesnek a szerződéskötéskor át kellett tanulmányoznia az egyedi kölcsönszerződés és az ÁSZF fenti rendelkezéseit, ideértve a „havi fix” deviza alapú konstrukcióra vonatkozó kikötéseket is. Bár a felperes nem ezt a konstrukciót választotta, nem lehet vita tárgya, hogy ténylegesen választott (választhatott) a „havi fix” és a nem „havi fix” konstrukciók között. Márpedig - az idézett bírói gyakorlat tükrében - egy átlagfogyasztótól is elvárható, hogy két hitelkonstrukció között történő választás előtt győződjön meg arról, hogy a szerződés rendelkezései alapján mi a különbség a két választható konstrukció között, enélkül ugyanis nem hozhatott megalapozott döntést arról, hogy számára melyik konstrukció az előnyösebb. Az ÁSZF két konstrukcióra vonatkozó szabályainak összevetéséből pedig egy átlagfogyasztó is megállapíthatta, hogy a „havi fix” konstrukció csupán annyiban különbözik a nem „havi fix” konstrukciótól, hogy az előbbi esetén a bázis árfolyamhoz képest folyamatosan keletkező pozitív vagy negatív árfolyamkülönbség elszámolására a futamidő végén, annak esetleges meghosszabbítása útján kerül sor, az utóbbi esetében azonban az árfolyamváltozás - az ÁSZF 4.1.4. pontjában írt képlet szerint - közvetlenül kihat az esedékes törlesztőrészletek összegére. Ez alapján egy átlagfogyasztónak is látnia kellett, hogy a megállapodás árfolyamkockázatot tartalmaz, amely folytán a fizetési kötelezettsége bármilyen irányban és mértékben, korlátok nélkül megváltozhat.

Alapos volt az az alperesi hivatkozás, hogy a pénzügyi szerződésekben a matematikai képletek alkalmazása elkerülhetetlen, amelyet a per kezdetén a felperes is elismert. Az eredetileg az Egri Járásbíróságon 8.P.20.090/2014. számon előterjesztett keresetlevélben (3. oldal) a módosítás előtti kereseti kérelemben a hiteldíj megváltoztathatóságával kapcsolatos érvelés részeként a felperes is azt az álláspontot foglalta el, hogy „e követelménynek a pénzintézet akkor tud megfelelni, ha a szerződésben pontosan meghatározza mit tekint a hiteldíj módosítás okának, feltünteti azt a matematikai képletet vagy algoritmust, amelyet a hiteldíj módosításával összefüggésben alkalmaz”.

Az árfolyam-kockázattal kapcsolatban az ÁSZF 4.1.4. és 4.4.2. pontjai a fent idézett egyszerű matematikai képlet alkalmazásával írják le az árfolyamváltozás hatását. A képlet a futamidő során esedékessé váló törlesztőrészlet és a bázis devizaárfolyam aránypárba állításával, annak hányadosaként rögzíti az árfolyam-kockázat mértékét. Ennek nyelvi megfelelője megegyezik a 6/2013. Polgári jogegységi határozat 1. pontjában írott szövegezéssel. E szerint „... az árfolyamváltozás hatásai ... : a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.”

A tájékoztatás megfelelőségével összefüggésben jelentősége van, hogy a felperes jogelődje nem támadta a perbeli szerződést, illetve annak árfolyam-kockázattal kapcsolatos kikötését, majd a felperes jogutódlását követően, amennyiben a peres felek között a szerződés klasszikus értelemben vett megújítására (nováció) nem is került sor, a felperes mint jogutód és az alperes jogelődje megerősítették a szerződéses jogviszonyt, amellyel egyidejűleg a kockázatteltárára vonatkozó külön nyilatkozat is készült.

Az alperes fellebbezési érvelésétől eltérően az ítélet hatályon kívül helyezésére nem volt ok. Tény, hogy az elsőfokú bíróság a fellebbezésben is idézett jogegységi határozatban megfogalmazottaktól eltérően közölte a felek bizonyítási kötelezettségét, ennek oka azonban abban állt, hogy az elsőfokú bíróság eltérő álláspontja szerint a szerződés és ÁSZF árfolyam-kockázattal kapcsolatos megfogalmazása nem volt világos és egyértelmű. Az alperes alap nélkül hiányolta a bizonyítási kötelezettség megfordulásával kapcsolatos tájékoztatást is. Ugyanis a felperes sem állította az elsőfokú eljárás során, de a fellebbezésben sem, hogy kifejezett tájékoztatást kapott az árfolyam-kockázat valamely összetevőjéről, akár olyan tartalommal, hogy árfolyam-kockázata nem fog meghaladni egy bizonyos mértékűt. Az elsőfokú bíróság pedig a tényállást abban a körben feltárta, amely alapján megítélhető volt, hogy a szerződés - az árfolyam-kockázatra vonatkozó kikötés szempontjából - érvénytelen-e.

Az ítéletárbá egyetértett az alperes fellebbezési ellenkérelemre tett észrevételében foglaltakkal. A felperes ugyan utalt a kereset megalapozásául szolgáló jogi érvelés körében a kétnemű árfolyam kérdésére (3. sorszámú beadvány 11. és 16. oldal), ezt követően azonban módosította hivatkozását és kizárólag az elsőfokú ítéletben is pontosan idézett körben terjesztette elő a keresetet alátámasztó indokait. A fellebbezésben előterjesztett új hivatkozások az 1952. évi Pp. 146. §-a (5) bekezdésének a) pontjában foglaltaktól eltérően nem csupán azt jelentik, hogy a felperes a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül hozott fel új tényeket annak megalapozására, vagy kiigazította a felhozottakat, hanem lényegében más tény- és jogalapon is állította ugyanezen szerződéses rendelkezés érvénytelenségét. Ez ugyanakkor ellenkezik azzal, hogy a keresetben hivatkozott érvénytelenségi ok és a jogkövetkezmény együttesen minősül az érvényesített jognak, ezért a további érvénytelenségi okra hivatkozás

keresetváltoztatásnak minősül, amely csak határidőn belül lenne lehetséges (Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.604/2017/4. számú ítélet). Ezért az ítéltábla mellőzte a felülbírálat során meg nem engedett keresetváltoztatás tilalmába (1952. évi Pp. 146. §-ának (1) bekezdése) ütköző felperesi hivatkozásokat.

Az ítéltábla mindezek alapján megváltoztatta az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét az 1952. évi Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján, és a keresetet elutasította.

A pertárgyérték az elsőfokú eljárásban 2 061 000 Ft volt. A felperes az elsőfokú eljárásban pervesztes lett, ezért az ítéltábla az 1952. évi Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján őt kötelezte az alperes jogi képviselői munkadíjából álló 103 050 Ft + áfa, azaz 130 874 Ft összegű elsőfokú perköltségének a megfizetésére a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet (a továbbiakban: R.) 3. §-ának (1) és (2) bekezdései valamint 4/A. §-a alapján.

A felperes az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 42. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján számított 123 660 Ft elsőfokú illetékből 15 000 forintot fizetett meg. Ezért az ítéltábla felhívta a felperest a különbözet megfizetésére az 1952. évi Pp. 253. §-ának (3) bekezdése és az Itv. 74. §-ának (2) bekezdése alapján.

Az alperes fellebbezése eredményes volt, ezért az ítéltábla a felperest kötelezte az alperes 48 000 Ft fellebbezési illetékből és a jogi képviselőjének a másodfokú eljárásban a pertárgyérték alapulvételével (4/2009. (XII. 14.) PK vélemény II.2. pont) felmerült 51 525 Ft + áfa, azaz 65 437 Ft munkadíjából álló másodfokú perköltségének a megfizetésére is (R. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja, és (5) bekezdése, valamint 4/A. §-a, az 1952. évi Pp. 78. §-ának (1) bekezdése).

Debrecen, 2018. június 14.

Dr. Bakó Pál s.k. a tanács elnöke, Dr. Árok Krisztián s.k. előadó bíró, Dr. Molnár Tibor Tamás s.k. bíró

A kiadmány hitelélül:

tisztviselő